

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

СЛАВКО АННА СЕРГІЇВНА

УДК 347.215(043.5)

ТИПОЛОГІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Лук'янець Дмитро Миколайович,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна,
професор кафедри державно-правових
дисциплін.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
Миرونюк Роман Вікторович,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності;

кандидат юридичних наук, доцент
Кисіль Людмила Євгенівна,
Інститут держави і права імені
В.М. Корецького НАН України,
старший науковий співробітник відділу
проблем державного управління
та адміністративного права.

Захист відбудеться «30» червня 2020 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.051.28 Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 6, ауд. 431.

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розісланий «29» травня 2020 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Устименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Правові режими загалом та адміністративно-правові режими зокрема, є доволі поширеним явищем у правових системах як України, так і переважної частини країн пострадянського простору. Адміністративно-правові режими відіграють важливу роль у регулюванні суспільних відносин, охоплюючи, зокрема, способи реакції держави на зовнішню агресію чи катастрофи природного/техногенного характеру, охорону державного кордону та інформації, що становить державну таємницю, правила поводження з предметами, які мають підвищену небезпечність для населення чи довкілля, порядок допуску до ліцензованої діяльності чи здійснення господарської діяльності у межах спеціальних (вільних) економічних зон. За порушення «режимних правил» передбачено юридичну відповідальність, у тому числі кримінальну, що свідчить про високу оцінку, яку надає законодавець ефективності адміністративно-правових режимів.

Проблематика адміністративно-правових режимів викликає інтерес не лише законодавця, а й численних дослідників-правників, у результаті чого тему не можна назвати мало розробленою. У науковому дискурсі тема правових режимів виникла завдяки працям С. С. Алексеєва, який окреслив основні теоретичні засади їх існування. Подальшу загальнотеоретичну розробку цих питань здійснювали також Б. Я. Бляхман, А. Б. Венгеров, В. В. Ласточкин, В. Б. Ісаков, С. С. Маїлян, Н. І. Матузов, А. В. Малько, І. С. Розанов тощо. Серед сучасних вітчизняних дослідників цього явища варто назвати Ю. П. Папурківського, М. Б. Саакяна, А. І. Соколову, Б. В. Щура, О. А. Яковлева, О. В. Адабаша, Л. Вакарюк, О. І. Гайдамаку, Д. Д. Коссе, Ю. Ю. Чуприну та інших.

Безпосередньо проблематиці адміністративно-правових режимів присвятили свої праці Д. Н. Бахрах, В. В. Белєвцева, І. П. Голосніченко, Ю. В. Дем'янчук, В. М. Завгородня, Н. В. Коваленко, В. В. Конопльов, О. О. Крестьянінов, М. І. Лазарева, С. О. Магда, О. В. Маковська, Т. П. Мінка, В. Я. Настюк та інші. Також значна частина дослідників зосередили свої зусилля на конкретних видах режимів, наприклад, Л. Л. Коробочкіна, О. О. Семіног, К. В. Ростовська – на паспортному режимі, В. І. Царенко, М. Г. Шульга, О. О. Крестьянінов, І. М. Резнік – на митних режимах, М. В. Шапочкіна, О. В. Яценко, Т. С. Васильєва – на режимі ліцензування.

Оскільки дослідження адміністративно-правових режимів потребує використання відповідних наукових методів, окремої згадки також потребує такий вид групування об'єктів як типологія. Незважаючи на широке використання у науці та практиці, типологія й досі не посіла гідного місця у правничих науках. Між тим, вона пропонує досліднику широкий інструментарій – побудову збірних та ідеальних типів, рейтингування і моделювання тощо. На ці особливості та на ефективність типології як способу групування у юриспруденції вказували свого часу С. А. Маркова-Мурашова, Л. П. Рожкова, О. Ф. Скакун. Серед іноземних дослідників варто у першу чергу назвати М. Вебера, який заклав підвалини використання типології у соціальних науках та розробив поняття так званого «ідеального типу». Уваги також заслуговують праці К. Бейлі, Г. Бекера, В. Капеччі, Дж. МакКіні, М. С. Кагана, Ю. В. Івльова.

Жодним чином не применшуючи внеску теоретиків і практиків, слід зазначити, що, незважаючи на широке закріплення у законодавстві та тривале обговорення у наукових дискусіях, практично жодне з теоретичних, узагальнюючих положень про правові режими не набуло статусу загальноновизнаного. Особливо дискусійними є питання змісту правового режиму, ознак, які дозволяють вирізнити адміністративно-правовий режим, класифікації адміністративно-правових режимів.

Дисертаційне дослідження спрямоване на визначення змісту, ознак та структури правових режимів, виділення характерних ознак адміністративно-правових режимів. У межах дослідження побудовано типологію адміністративно-правових режимів, здійснено детальний аналіз кожного з виділених типів та обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до національного законодавства про правові режими.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна на 2016–2019 роки «Реформування адміністративного права в умовах сучасних соціально-політичних трансформацій» (номер державної реєстрації 0116U000915).

Окремі частини дослідження виконано у межах освітнього проекту «600115-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-MODULE Впровадження в Україні цінностей Європейського Союзу», що співфінансується Виконавчим агентством ЄС з освіти, аудіовізуальних засобів та культури у межах напряму Модуль Жана Моне програми Erasmus+.

Тему дисертації затверджено рішенням вченої ради юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 5 від 15.12.2015 року).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є створення типології адміністративно-правових режимів.

Відповідно до поставленої мети дослідження визначено такі основні його задачі:

- охарактеризувати методiku застосування типології у сфері правничих наук;
- на основі аналізу наукових концепцій і законодавчих дефініцій охарактеризувати поняття «правовий режим», його зміст і структуру;
- виділити визначальні ознаки адміністративно-правового режиму;
- виокремити і обґрунтувати критерії типології адміністративно-правового режиму;
- описати надзвичайні адміністративно-правові режими і надати пропозиції щодо удосконалення правового регулювання у зазначеній сфері;
- дати характеристику установчому типу адміністративно-правових режимів та обґрунтувати необхідність внесення змін до чинного законодавства;
- окреслити сферу дії адміністративно-правових режимів предметного типу та надати пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства;
- проаналізувати контрольно-сервісні адміністративно-правові режими, вказати на основні тенденції їх розвитку і бажані напрямки реформування у згаданій сфері;

– послуговуючись виділеними нами критеріями типології, дати характеристику пільгових адміністративно-правових режимів і вказати на основні недоліки чинного законодавства у сфері їх дії.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері дії адміністративно-правових режимів.

Предметом дослідження виступають взаємозв'язки та загальні закономірності функціонування адміністративно-правових режимів, які дають змогу побудувати їх типологію.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є комплексний підхід до вивчення особливостей законодавства, яке регулює відносини у сфері дії адміністративно-правових режимів. Крім власне методу типології, у процесі дослідження використовувались як загальнонаукові, так і спеціально-юридичні методи наукового пізнання. Зокрема, у межах усього дисертаційного дослідження широко використовувалися такі загальнонаукові методи як аналіз і синтез, що дозволило детально дослідити позиції вчених-правників і чинне законодавство та запропонувати зміни до останнього. Використання діалектичного методу у поєднанні з інституціональним дозволило вивчити засади функціонування органів публічної адміністрації в умовах дії надзвичайних (підрозділ 2.1) та установчих (підрозділ 2.2) адміністративно-правових режимів. Історичний метод широко використовувався для ілюстрації розвитку окремих типів адміністративно-правових режимів, наприклад, пільгових (підрозділ 2.5) та предметних (підрозділ 2.3). Для аналізу структури адміністративно-правових режимів (підрозділи 1.2, 1.3) використовувався системний підхід.

За допомогою формально-юридичного методу було встановлено зміст чинного законодавства у сфері дії адміністративно-правових режимів. За допомогою компаративістського методу було проведено порівняння вітчизняного та зарубіжного законодавства і правозастосовної практики у контексті адміністративно-правових режимів (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5).

Положення та висновки, наведені у дисертаційному дослідженні, базуються на нормах Конституції України, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів. Також здійснено аналіз законодавства та правозастосовної практики низки зарубіжних країн, насамперед Сполучених Штатів Америки, Німеччини, Молдови, Білорусі, Казахстану. Інформаційною та емпіричною основою дисертаційного дослідження є дані практичного характеру, джерелами яких виступають: правова публіцистика, статистичні матеріали (наприклад, звітність Світового банку) тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційне дослідження є однією з перших в українській науці адміністративного права спроб побудови типології адміністративно-правових режимів. У ньому відображено методіку побудови типології у сфері права, наведено характеристику виділених типів адміністративно-правових режимів та обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства.

Основні результати дослідження, які становлять його наукову новизну, характеризуються такими положеннями:

уперше:

– надано авторське визначення адміністративно-правового режиму як сукупності правових засобів, переважно заборон і зобов'язань, за допомогою яких специфічно врегульовано чітко окреслену в часі/просторі/за колом осіб сферу адміністративно-правових відносин;

– запропоновано основні та додаткові критерії для створення типології адміністративно-правових режимів, до яких належать підстава введення в дію режиму, мета режиму, носій режиму, засоби забезпечення режиму та результат впливу режиму на права людини;

– розроблено авторську типологію адміністративно-правових режимів, до якої входять п'ять типів адміністративно-правових режимів, зокрема надзвичайні, установчі, предметні, контрольно-сервісні та пільгові режими та сформульовано пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, ґрунтуючись на загальних закономірностях правового регулювання у межах описаних типів;

удосконалено:

– класифікацію сучасних наукових та законодавчих підходів до визначення змісту поняття «правовий режим»;

– критерії відокремлення відносин, урегульованих у межах правових режимів, від інших правовідносин, до яких належать власне, специфічне поєднання правових засобів та специфічне правове регулювання, відмінне від так званого «загального правила», чітко окреслені часові, суб'єктні чи просторові межі та комплексність правового регулювання;

– існуючі в юридичній науці та законодавстві систематизації (класифікації) адміністративно-правових режимів;

набули подальшого розвитку:

– обґрунтування використання типології як інструменту групування та впорядкування об'єктів у правничій сфері, який дає змогу як сформулювати так званий «збірний», усереднений тип певного предмета чи явища, так і здійснити рейтингування на основі «ідеального» типу;

– уявлення про структуру правових режимів, що включає такі елементи як мета режиму, межі режиму, режимні заходи, суб'єкти режиму, гарантії режиму;

– визначальні характеристики адміністративно-правових режимів, до яких належать мета, що полягає у виконанні завдань, що стоять перед публічною адміністрацією, межі режиму, що встановлюються адміністративним правом, забезпечення режиму засобами адміністративного права та визначення статусу суб'єктів режиму адміністративним правом;

– ретроспективний аналіз генези окремих адміністративно-правових режимів у вітчизняному законодавстві.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані та обґрунтовані у дисертації положення, висновки та рекомендації спрямовані на більш глибоке вивчення категорії правових режимів та створення типології адміністративно-правових режимів. Результати проведеного дослідження можуть бути використані:

– у науково-дослідницькій сфері – при подальшому дослідженні адміністративно-правових режимів;

– у *правотворчості* – для удосконалення чинного законодавства України у сфері дії адміністративно-правових режимів;

– у *правозастосовній сфері* – з метою удосконалення діяльності органів публічної адміністрації а умовах дії адміністративно-правових режимів;

– у *навчальному процесі* – при викладанні навчального курсу «Адміністративне право», підготовці навчально-практичних та методичних посібників із зазначеного курсу тощо.

Особистий внесок автора. Усі сформульовані у цій роботі положення та висновки ґрунтуються на власних дослідженнях дисертанта. Ідеї, положення чи теорії інших авторів, використані автором у дисертаційному дослідженні, мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей дисертанта. Опубліковані за результатами роботи наукові праці дисертанта є одноосібними.

Апробація результатів дисертації. Дисертація виконана, обговорена й схвалена до захисту на кафедрі державно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Окремі результати дослідження доповідалися на таких науково-практичних заходах: Міжнародна наукова конференція студентів та аспірантів «П'яті Харківські кримінально-правові читання» (м. Харків, 12–13 травня 2016 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми цивільного та господарського права» (м. Кривий Ріг, 07 жовтня 2016 р.), IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (м. Суми, 19 травня 2017 р.), Міжнародна науково-практична дистанційна конференція «Міжнародні відносини: історія, теорія та практика» (м. Суми, 26 жовтня 2017 р.), II Всеукраїнська науково-практична конференція «Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти» (м. Полтава, 23 листопада 2017 р.), II Всеукраїнська науково-практична конференція «Юриспруденція та наукові товариства у ЗВО-шлях формування правника», присвячена 57-й річниці з Дня заснування навчального закладу (м. Кривий Ріг, 27 квітня 2018 р.), Конгрес міжнародного та європейського права (м. Одеса, 25–26 травня 2018 р.), III Всеукраїнська за міжнародною участю науково-практична конференція «Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу» (м. Полтава, 25–26 жовтня 2018 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження відображено у сімнадцятьох наукових працях, у тому числі: семи статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, двох наукових статтях у зарубіжних періодичних виданнях, восьми тезах доповідей на науково-практичних конференціях та конгресах.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертаційної роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Дисертація складається з анотації, вступу, двох розділів, які складаються з дев'ятьох підрозділів, висновків, списку використаних джерел (276 найменувань на 31 сторінці) та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 265 сторінок, з них основного тексту – 216 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, її зв'язок з науковими планами та програмами; визначено мету та задачі, об'єкт та предмет дослідження; надано характеристику методологічних основ дисертаційної роботи; розкрито ступінь наукової новизни одержаних результатів, характер та результати їх апробації; окреслено структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Методика типології адміністративно-правових режимів» складається з чотирьох підрозділів, в яких розглядається послідовність побудови типології у юридичних науках, сутність та ознаки конструкції «правовий режим», характерні особливості адміністративно-правових режимів та критерії, які можуть бути використані для створення типології адміністративно-правових режимів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття та методика типології»* визначено поняття типології та обґрунтовано корисність її використання у соціальних науках, зокрема – у праві. Визначено місце типології серед інших способів групування об'єктів. Досліджено два підходи до типологізації, у результаті використання яких відбувається створення «ідеального» та «збірного» типів. Також, на основі аналізу характерних ознак, переваг і недоліків типології як способу групування об'єктів, розроблено алгоритм побудови типології у правничих науках. Відтак, вказано, що першим етапом побудови типології має бути визначення понять «правовий режим» та «адміністративно-правовий режим».

У *підрозділі 1.2 «Конструкція «правовий режим» та її зміст»* проаналізовано основні підходи до розуміння поняття правового режиму, які існують у сучасній правничій науці. Зокрема, різні групи дослідників розглядають правовий режим у якості специфічного порядку правового регулювання, виду соціального режиму певного об'єкта, результату регуляторного впливу та сукупності норм права. Доведено, що найбільш обґрунтованою є позиція, відповідно до якої правовий режим є специфічним порядком правового регулювання. На основі комплексного дослідження чинного законодавства та юридичної доктрини виділено характерні ознаки правових режимів, такі як власне, специфічне поєднання правових засобів та специфічне правове регулювання, відмінне від так званого «загального правила», чітко окреслено часові, суб'єктні чи просторові межі та комплексність правового регулювання. Сформульовано авторське визначення поняття «правовий режим» як сукупності правових засобів, за допомогою яких специфічно (відмінно від загального правила) у комплексі врегульовано чітко окреслену в часі/просторі/за колом осіб сферу суспільних відносин.

У *підрозділі 1.3 «Адміністративно-правовий режим: характерні ознаки»* виділено визначальні ознаки адміністративно-правових режимів, які дозволяють відрізнити їх від правових режимів у інших галузях права: специфічна, пов'язана з цілями публічної адміністрації, мета, переважне використання заборон і зобов'язань як засобів забезпечення режиму, особи, наділені адміністративною право- і дієздатністю як основні суб'єкти режиму тощо. На основі цих ознак було сформульовано авторське визначення адміністративно-правового режиму, відповідно до якого він є сукупністю правових засобів, переважно заборон і зобов'язань, за допомогою яких специфічно врегульовано чітко окреслену в часі/просторі/за колом осіб сферу адміністративно-правових відносин.

У підрозділі 1.4 «Критерії типології адміністративно-правових режимів» на основі аналізу чинного законодавства та наукових концепцій, розроблено і обґрунтовано перелік основних критеріїв типології адміністративно-правових режимів, до яких належать підстава введення в дію режиму (об'єктивна, така що не залежить від волі органів публічної адміністрації, чи суб'єктивна, така, що лежить у сфері волі органів публічної адміністрації), мета режиму (стабілізація – повернення до попереднього стану, відновлення законності – та модернізація – удосконалення чинних правил чи врегулювання до цього не врегульованої сфери суспільних відносин), носій режиму (територія, вид діяльності, предмет матеріального світу тощо), засоби забезпечення режиму (заборони, зобов'язання чи рекомендації) та результат впливу режиму на права людини (звуження чи розширення їх гарантованого законодавством обсягу).

Розділ 2 «Типи адміністративно-правових режимів» складається з п'яти підрозділів, які послідовно описують виділені типи адміністративно-правових режимів, такі як надзвичайні режими, установчі режими, предметні режими, контрольно-сервісні режими та пільгові режими.

У підрозділі 2.1 «Надзвичайні режими» встановлено, що підставою введення в дію надзвичайних режимів, до яких належать режим воєнного та надзвичайного стану, режим проведення антитерористичної операції, режим надзвичайної ситуації тощо, є об'єктивні обставини, які не залежать від волі суб'єктів публічної адміністрації на кшталт воєнної агресії, природних чи техногенних катастроф тощо. Метою таких режимів є стабілізація ситуації, повернення до попереднього стану, який існував до настання надзвичайної ситуації. Носієм режиму є діяльність органів публічної адміністрації щодо усунення надзвичайної ситуації та її наслідків, а засобами забезпечення режиму переважно виступають заборони і зобов'язання. Введення в дію надзвичайних режимів тягне за собою звуження передбаченого чинним законодавством обсягу прав і свобод людини і громадянина. Зроблено пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства.

У підрозділі 2.2 «Установчі режими» визначено, що установчі режими, до яких належать режим окупованої території та режим території, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, вводяться в дію з підстав, які не залежать від волі суб'єктів публічної адміністрації, наприклад, перманентне забруднення території шкідливими речовинами внаслідок техногенної катастрофи або відсутність контролю над частиною території держави внаслідок її окупації іншою державою. Їх метою є модернізація – врегулювання ситуації, яка склалася нещодавно і триватиме невизначено довгий проміжок часу, або удосконалення чинних правил. Носієм таких режимів є територія (окупована, забруднена радіоактивними речовинами тощо). Дія режиму забезпечується переважно заборонами і зобов'язаннями, що, як наслідок, тягне за собою звуження обсягу прав і свобод людини і громадянина. Вказано на потребу внести зміни і поправки до чинного законодавства.

У підрозділі 2.3 «Предметні режими» охарактеризовано предметні режими, до яких, зокрема, запропоновано віднести режим вогнепальної зброї, режим поводження з наркотичними засобами і психотропними речовинами, режим поводження з відходами, режим державної таємниці тощо. Вони вводяться у дію із

суб'єктивних підстав, з огляду на бажання законодавця. Різноманітність підходів до правових режимів вогнепальної зброї, наркотичних засобів і психотропних речовин у різних державах також свідчить про суб'єктивність підстав введення в дію предметних режимів. Метою таких режимів є модернізація – встановлення нових правил поведінки чи удосконалення тих, які вже діють. Носіями таких режимів є специфічні предмети матеріального світу – наприклад, наркотичні засоби та психотропні речовини, відходи, матеріальні носії інформації, яка містить державну таємницю тощо. Режим забезпечується переважно заборонами і зобов'язаннями, а відтак результатом його введення в дію є звуження гарантованого законодавством обсягу прав і свобод людини і громадянина. Зроблено пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства.

У підрозділі 2.4 «Контрольно-сервісні режими» зазначено, що контрольно-сервісні режими, до яких належать митні режими, прикордонний режим, режим у пунктах пропуску через державний кордон, режим паспортизації вводяться у дію з суб'єктивних підстав (з огляду на бажання законодавця) з модернізаційною метою (для врегулювання неврегульованих до цього відносин або для вдосконалення норм, які вже існують). Засобами забезпечення цього типу адміністративно-правових режимів переважно виступають зобов'язання та заборони. Носіями режимів, у свою чергу, є окремі види діяльності суб'єктів владних повноважень, пов'язані зі здійсненням контролю за населенням та з наданням населенню окремих видів послуг. Відповідно, результатом впливу на обсяг прав людини дії контрольно-сервісних режимів є обмеження (звуження) гарантованого законом обсягу перших. Обґрунтовано необхідність внесення змін та поправок до чинного законодавства.

У підрозділі 2.5 «Пільгові режими» визначено, що пільгові режими, до яких запропоновано відносити режим ліцензування та режим спеціальної (вільної) економічної зони, вводяться в дію з суб'єктивних підстав (за бажанням законодавця) і мають модернізаційну мету, тобто спрямовані на заповнення правових лакун та/або удосконалення чинних норм права. Носіями таких режимів є види діяльності – ліцензованої чи тієї, яка здійснюється у межах спеціальної (вільної) економічної зони. Характерною ознакою пільгових режимів є те, що їх носіями виступають види діяльності суб'єктів, не наділених владними повноваженнями. Дія пільгових режимів забезпечується переважно зобов'язаннями, які покладаються на суб'єктів публічної адміністрації, та рекомендаціями, які спрямовуються на адресу суб'єктів приватного права. Введення в дію пільгових режимів призводить до розширення гарантованого законом обсягу прав і свобод людини і громадянина.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і знайдено нове вирішення наукового завдання щодо створення типології адміністративно-правових режимів, а також запропоновано низку висновків, основними з яких є такі:

1. Типологія є специфічним випадком класифікації, який вирізняється невичерпним характером, суттєвістю ознак поділу, зв'язками між елементами, які її

утворюють. Найбільш значимими у контексті правничих досліджень видаються дві функціональні особливості типології: рейтингування та моделювання на основі «ідеального типу».

2. Методика створення типології адміністративно-правових режимів включає визначення сутності та характерних ознак об'єкта типологізації, виокремлення критеріїв типологізації, створення типологізаційної таблиці, редукція/субстракція отриманих типів, характеристика отриманих типів адміністративно-правових режимів.

3. Характерними ознаками правового режиму, які дозволяють відмежувати його від суміжних правових явищ, є власне, специфічне поєднання правових засобів та специфічне правове регулювання, відмінне від так званого «загального правила», чітко окреслені часові, суб'єктні чи просторові межі та комплексність правового регулювання. Викладене дозволило сформулювати визначення поняття «правовий режим»: сукупність правових засобів, за допомогою яких специфічно (відмінно від загального правила) у комплексі врегульовано чітко окреслену в часі/просторі/за колом осіб сферу суспільних відносин. При цьому структурно правовий режим включає мету режиму (чого законодавець хоче досягти, вводячи в дію певний правовий режим), межі режиму (на який простір, в яких часових межах та на яке коло осіб поширюється дія режиму), режимні заходи (особливі правила поведінки, які вводяться законодавцем для тих суб'єктів, на яких поширюється дія режиму), гарантії режиму (сукупність юридичних механізмів, за допомогою яких реалізуються режимні заходи).

4. Кожен елемент адміністративно-правових режимів, описаний вище, зазнає впливу адміністративного права. Відповідно, метою адміністративно-правового режиму можна назвати досягнення цілей, які стоять перед органами публічної адміністрації. Заходи, які вживаються для введення в дію та підтримання адміністративно-правового режиму, переважно базуються на характерних для адміністративного права заборонах та зобов'язаннях. Суб'єктами адміністративно-правових режимів є особи, які володіють адміністративно-правовою та дієздатністю. Гарантіями адміністративно-правових режимів можна назвати встановлення юридичної відповідальності за порушення правил режиму, створення спеціальних механізмів відшкодування шкоди та компенсації збитків, завданих встановленням режиму, закріплення чітких законодавчих процедур дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування у випадку, якщо вони пов'язані з обмеженням прав людини тощо. Описані вище характеристики адміністративно-правових режимів дозволили визначити їх як сукупність правових засобів, переважно заборон і зобов'язань, за допомогою яких специфічно врегульовано чітко окреслену в часі/просторі/за колом осіб сферу адміністративно-правових відносин.

5. Базовими критеріями типології адміністративно-правових режимів мають стати підстави введення в дію адміністративно-правового режиму (об'єктивні чи суб'єктивні), мета встановлення такого режиму (модернізаційна чи стабілізаційна), носій адміністративно-правового режиму (територія, предмети, види діяльності тощо), засоби, на яких базується такий режим (заборони, зобов'язання, рекомендації), та результат впливу адміністративно-правового режиму на права людини (обмеження чи розширення каталогу прав людини та правових гарантій їх

дотримання). У свою чергу, додатковими критеріями типологізації адміністративно-правових режимів варто назвати період дії адміністративно-правового режиму, територію дії адміністративно-правового режиму, галузеву приналежність правових норм, які встановлюють режим, ієрархічний рівень норм, що встановлюють адміністративно-правовий режим тощо.

6. Типологію адміністративно-правових режимів, сформовану на базі основних та додаткових критеріїв, утворюють надзвичайні, установчі, предметні, контрольно-сервісні та пільгові режими.

7. До надзвичайних режимів належать: режим воєнного стану, режим надзвичайного стану, режим проведення антитерористичної операції, які характеризується такими ознаками: а) підставою введення в дію надзвичайних режимів слугують об'єктивні обставини, тобто такі, які лежать поза волею держави; б) метою введення в дію надзвичайних режимів є стабілізація ситуації, повернення її до попереднього стану; в) носієм надзвичайних режимів виступає діяльність суб'єктів владних повноважень щодо відвернення загроз територіальній цілісності, громадській безпеці, суверенітету і незалежності держави; г) панівними правовими засобами забезпечення надзвичайних режимів виступають заборони (для фізичних осіб та юридичних осіб приватного права) та зобов'язаннями (для суб'єктів владних повноважень, які відвертають загрози територіальній цілісності, громадській безпеці, суверенітету і незалежності держави); д) надзвичайні адміністративно-правові режими тісно пов'язані з обмеженням прав і свобод людини і громадянина – як гарантованих Конституцією України, так і гарантованих міжнародними договорами і угодами, стороною яких є Україна.

8. До установчих режимів належать режим окупованої території та правовий режим території, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Характерними ознаками установчих режимів є такі: а) підставою їх запровадження є об'єктивні обставини, які не лише лежать поза волею держави, а й мають характер, що триває у часі; б) метою введення в дію установчих режимів є модернізація, тобто, встановлення нових чи удосконалення чинних правил поведінки; в) носієм установчих адміністративно-правових режимів виступає територія; г) конструюючи установчі режими, законодавець зазвичай послуговується заборонами (для фізичних осіб та юридичних осіб приватного права) та зобов'язаннями (для суб'єктів владних повноважень); д) у межах дії установчих адміністративно-правових режимів встановлюється порівняно менше обмежень прав і свобод людини і громадянина, ніж за надзвичайних режимів, що, тим не менш, не зважає віднести перші до категорії обмежувальних режимів.

9. Предметні режими включають режим поводження з вогнепальною зброєю, режим наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, режим відходів, у тому числі радіоактивних, режим державної таємниці. Основними рисами предметних режимів, на нашу думку, можна вважати такі: а) підстава введення в дію предметних режимів є суб'єктивною, такою, що лежить у площині усвідомлених потреб законодавця, а не зумовлена якимись об'єктивними загрозами; б) за метою введення в дію предметні режими належать до модернізаційних, тобто вони спрямовані на встановлення правил поводження з певними предметами або покращення правил, які існували до цього; в) носіями предметних режимів

вважаємо окремі групи предметів, які характеризуються спільною ознакою – неналежне поводження з ними може потягти за собою загрозу життю, здоров'ю осіб, довкіллю та державній безпеці та суверенітету; г) переважно предметні режими забезпечуються встановленням заборон, також характерним є дозвільний порядок допуску до поводження з об'єктами, які є носіями предметних режимів; д) з огляду на результат впливу на права людини предметні режими є обмежувальними.

10. Контрольно-сервісний тип адміністративно-правових режимів включає в себе митні режими, режим державного кордону, прикордонний режим, режим у пунктах пропуску через державний кордон України, паспортний режим: а) підстава введення в дію контрольно-сервісних режимів є суб'єктивною і нею слугує усвідомлена законодавцем потреба врегулювати певну сферу відносин; б) метою введення в дію контрольно-сервісних режимів є модернізація, тобто встановлення нових чи удосконалення чинних правил; в) носієм режимів контрольно-сервісного типу є порядок здійснення органами публічної адміністрації діяльності щодо контролю у певних сферах або надання послуг населенню; г) основними засобами забезпечення контрольно-сервісних режимів є заборони та зобов'язання; д) з огляду на результат впливу контрольно-сервісних режимів на обсяг прав і свобод людини і громадянина, вони є обмежувальними. Було досліджено, що зазначений тип режиму також характеризується значною «роздробленістю» та тісним зв'язком з євроінтеграційними процесами.

11. До режимів пільгового типу належать режим спеціальної (вільної) економічної зони та режим ліцензування. Зокрема, було виявлено, що останні наділені такими ознаками: а) підставою запровадження пільгових режимів слугують суб'єктивні обставини, а саме бажання законодавця врегулювати певну сферу суспільних відносин; б) мета введення в дію пільгових режимів – модернізаційна; в) носієм пільгових режимів виступає порядок здійснення певних видів діяльності; г) панівними засобами забезпечення пільгових режимів є зобов'язання та рекомендації, рідше – заборони; д) у межах пільгових режимів відбувається розширення каталогу прав і свобод людини і громадянина і надаються додаткові гарантії їх дотримання.

12. Запропоновано максимально чітко сформулювати підстави введення в дію надзвичайних режимів, доповнивши, зокрема, ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Для створення механізму парламентського контролю за введенням в дію режиму проведення антитерористичної операції запропоновано доповнити ст. 18 Закону України «Про боротьбу з тероризмом». У зв'язку з необхідністю строгого визначення часових меж дії надзвичайних режимів запропоновано внести зміни до ст. 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Також вбачається за необхідне внесення змін до ст. 27 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» та ст. 24 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» для удосконалення механізму повідомлення про дерогацію щодо міжнародних договорів і угод. Для закріплення принципу пропорційності у діяльності органів і осіб, наділених владними повноваженнями, в умовах надзвичайних режимів, запропоновано внести зміни до ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Враховуюючи необхідність чіткого визначення межі дії установчих режимів запропоновано внести зміни до ст. 3 розділу II Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Для створення механізмів компенсації та поновлення прав і свобод, обмежених внаслідок встановлення установчих режимів, доведено необхідність внесення змін до ст. 8 Закону України «Про державний реєстр виборців» та ст. 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

13. Запропоновано визначити новий вид судових експертиз та експертних досліджень – експертизу відходів, для чого необхідно внести відповідні зміни до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. Вказано на необхідність виконання ст. 18 Закону України «Про відходи» та усунення прогалини у правовому регулюванні – з цією метою запропоновано розробити і затвердити Порядок надання дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами.

14. Для усунення прогалини у правовій системі України щодо статусу особи без громадянства (апатрида) сформульовано пропозиції щодо ухвалення в якості Закону України Проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визнання особою без громадянства» № 9123 від 21.09.2018 р. або аналогічного йому. Для припинення порушення вимог Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у Законі України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» запропоновано ст. 2-1, внесену Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» щодо тимчасової заборони експорту лісоматеріалів у необробленому вигляді», вилучити. Також сформульовано позицію щодо необхідності продовження роботи над укладенням Угод між Кабінетом Міністрів України та Урядами Польщі, Угорщини, Словаччини та Румунії про спільний контроль осіб, транспортних засобів, товарів та предметів у спільних пунктах пропуску через державний кордон.

15. Для приведення чинного законодавства у відповідність до сутнісних ознак пільгових адміністративно-правових режимів запропоновано внести зміни до ст. 1, 7, 13 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», ст. 15 Кодексу про надра, ст. 1 Закону України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях», ст. 6 Закону України «Про житлово-комунальні послуги».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

наукові праці, опубліковані у наукових фахових виданнях України

1. Славко А. С. Аналіз поняття «Правовий режим окупованої території». *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2015. № 1 (12). С. 28–33.

2. Славко А. С. Окремі критерії класифікації адміністративно-правових режимів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 233–236. URL: http://www.pap.in.ua/6_2015/71.pdf (Index Copernicus).

3. Славко А. С. Правовий режим воєнного стану: порівняльно-правовий аспект. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2015. № 2 (13). С. 48–52.

4. Славко А. С. Особливості регулювання банківських відносин за умов дії режиму окупованої території та режиму проведення антитерористичної операції. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 110–115. (Index Copernicus).

5. Славко А. С. Обмеження прав і свобод людини і громадянина за умов дії режиму воєнного стану: порівняльно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. 2016. Вип. 41, Т. 2. С. 74–78. (Index Copernicus).

6. Славко А. С. Підходи до законодавчого визначення поняття «правовий режим». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 3, Т. 2. С. 57–60. (Index Copernicus).

7. Славко А. С. Історичний розвиток концепції надзвичайних режимів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Вип. 2, Т. 1. С. 189–192. (Index Copernicus).

наукові праці, опубліковані у зарубіжних наукових виданнях

8. Славко А. С. Право собственности в условиях действия чрезвычайных режимов: международно-правовой контекст. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 4–1. С. 52–56. (Academic Resource Index, Index Copernicus).

9. Slavko A. S. Protection of human dignity in time of the emergency regimes: the practice of the European Court of Human Rights. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 3, Vol. 2. С. 159–164. (Index Copernicus).

наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

10. Славко А. С. Режими воєнного та надзвичайного стану як ознака об'єктивної сторони злочину // П'яті Харківські кримінально-правові читання: матеріали Міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів (м. Харків, 12–13 травня 2016 р.). Харків: Право, 2016. С. 272–274.

11. Славко А. С. Режим санкцій і його вплив на господарську діяльність підприємства // Актуальні проблеми цивільного та господарського права: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 07 жовтня 2016 р.). Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2016. С. 255–257.

12. Славко А. С. Особливі правові режими в законодавстві Російської імперії в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. // Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи: матеріали ІV Всеукр. наук.-практ. конф.: у 2 част. (м. Суми, 19 травня 2017 р.) / ред. колегія: В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов та ін. Суми: Сумський державний університет, 2017. Ч. 1. С. 84–88.

13. Славко А. С. Правовий режим окупованої території: міжнародно-правовий аспект // Міжнародні відносини: історія, теорія та практика»: матеріали Міжнар. наук.-практ. дистанційної конф. (м. Суми, 26 жовтня 2017 р.). Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2017. С. 168–172. URL: <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/5523>.

14. Славко А. С. Принципи права ЄС у контексті законодавства про правові режими // Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 23 листопада 2017 р.): у 2 ч. Полтава: Россава, 2017. Ч. 1. С. 124–126.

15. Славко А. С. Використання типології у правничих науках // Юриспруденція та наукові товариства у ЗВО – шлях формування правника: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 27 квітня 2018 р.). Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2018. С. 38–40.

16. Славко А. С. Надзвичайні режими в конституціях світу: компаративістський аспект // Конгрес міжнародного та європейського права: збірник наукових праць (м. Одеса, 25–26 травня 2018 р.). Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія»; Фенікс, 2018. С. 264–267.

17. Славко А. С. Свобода вираження поглядів за умов дії надзвичайних режимів: практика ЄСПЛ // Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матеріали III Всеукраїнської за міжнародною участю науково-практичної конференції (м. Полтава, 25–26 жовтня 2018 р.). Полтава: Россава, 2018. С. 137–139.

АНОТАЦІЯ

Славко А. С. Типологія адміністративно-правових режимів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2020.

Дисертаційне дослідження спрямоване на створення авторського варіанту типології адміністративно-правових режимів.

У межах дослідження створено алгоритм типології адміністративно-правових режимів. Визначено характерні ознаки правових режимів та запропоновано авторське визначення поняття «правовий режим».

Вказано на характеристики адміністративно-правових режимів та запропоновано авторське визначення поняття «адміністративно-правовий режим».

На підставі аналізу правової доктрини виділено основні та додаткові критерії типології адміністративно-правових режимів. Основними критеріями типології адміністративно-правових режимів є підстава введення в дію режиму, мета запровадження режиму, засоби забезпечення режиму, носії режиму та результат впливу режиму на обсяг прав людини.

Виділено п'ять типів адміністративно-правових режимів: надзвичайні режими, установчі режими, предметні режими, контрольно-сервісні режими, пільгові режими.

Надано характеристику виділених типів адміністративно-правових режимів. На підставі типологічних характеристик адміністративно-правових режимів сформульовано пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства.

Ключові слова: типологія, правовий режим, адміністративно-правовий режим, критерій, режим воєнного стану, режим надзвичайного стану, режим проведення антитерористичної операції, режим території, яка зазнала забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, режим окупованої території, режим державної таємниці, паспортний режим, режим спеціальної (вільної) економічної зони.

АННОТАЦІЯ

Славко А. С. Типология административно-правовых режимов.
Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2020.

Диссертационное исследование направлено на создание авторского варианта типологии административно-правовых режимов.

В рамках исследования создан алгоритм типологии административно-правовых режимов. Определены характерные признаки правовых режимов и предложено авторское определение понятия «правовой режим».

Указано на характеристики административно-правовых режимов и предложено авторское определение понятия «административно-правовой режим».

На основании анализа юридической доктрины выделены основные и дополнительные критерии типологии административно-правовых режимов. Основными критериями типологии административно-правовых режимов являются основания введения в действие режима, цель введения режима, средства обеспечения режима, носители режима и результат влияния режима на объем прав человека.

Выделено пять типов административно-правовых режимов: чрезвычайные режимы, учредительные режимы, предметные режимы, контрольно-сервисные режимы, льготные режимы.

Дана характеристика выделенных типов административно-правовых режимов. На основании типологических характеристик административно-правовых режимов сформулированы предложения по внесению изменений в действующее законодательство.

Ключевые слова: типология, правовой режим, административно-правовой режим, критерий, режим воєнного положення, режим надзвичайного положення, режим проведення антитерористическої операції, режим території, підвергшійся забрудненню внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, режим окупованої території, режим державної таємниці, паспортний режим, режим спеціальної (вільної) економічної зони.

ABSTRACT

Slavko A. S. Typology of Administrative Law Regimes. – Qualifying scientific work as the manuscript.

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Financial Law; Informational Law». – V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2020.

The dissertation substantiates the author's version of creating administrative law regimes typology and gives a brief description of each type of administrative law regimes. In the first chapter «Methodology of administrative law regimes typology» the efficiency of typology using in the field of legal sciences is proved and the stages of administrative law regimes typology's construction are substantiated. In particular, it is stated that the first step in creating a typology should be the studying of the «legal regime's» concept and its characteristics. Characteristic features of legal regimes are distinguished, such as their own, specific combination of legal remedies and specific legal regulation, different from the so-called «general rule», clearly defined time, subject or spatial boundaries and complexity of legal regulation. The author defines the concept of «legal regime» as a complex of legal remedies by which the sphere of public relations clearly defined in time / space / persons is regulated.

There are also distinguished features of administrative law regimes: specific, related to the goals of public administration, purpose; preferential use of prohibitions and obligations as a remedies of securing the regime, persons empowered with administrative capacity as the main subjects of the regime, etc. On the basis of these features, the author defines the administrative-legal regime as a complex of legal remedies, mainly prohibitions and obligations, by which the clearly defined in time / space / persons sphere of administrative-legal relations is regulated.

On the basis of the current legislation and scientific concepts analysis, the list of the main criteria of the typology of administrative law regimes is created: the ground for the regime establishing (objective, independent of the will of the public administration bodies, or subjective, which depends of the will of the public administration bodies), the purpose of the regime (stabilization - restoration to the previous state, restoration of legitimacy, and modernization - improvement of existing rules or regulation of a certain sphere of social relations), regime's carrier (area, type of activity, the subject of the material world, etc.), regime's remedies (prohibitions, obligations or recommendations) and the result of the regime's impact on human rights (their narrowing or extension).

Five types of administrative and legal regimes are distinguished: emergency regimes, constituent regimes, subject regimes, control-service regimes, privileged regimes. A brief description of each created type of administrative law regimes is given. In particular, the ground for the emergency regimes (which include the martial law and the state of emergency, the regime of anti-terrorist operation, the regime of emergency, etc.) establishing are objective circumstances that do not depend on the will of public administration bodies such as the military aggression, natural or man-made disasters, etc. The purpose of such type of regimes is to stabilize the situation and return to its previous state. The regime's carrier is the activities of public administration bodies, and the remedies of providing the regime are mainly prohibitions and obligations. The establishing of emergency regimes entails the narrowing of human and citizen's rights and freedoms. Proposals have been made to amend the current legislation.

It is determined that the constituent regimes, which include the occupied territory regime and the regime of the territory exposed to radioactive contamination as a result of the Chernobyl accident, are established on grounds which are independent of the will of the public administration bodies. Their purposes to modernize – to regulate a recent situation that will continue indefinitely long. The carrier of such type of regimes is the territory (occupied, contaminated with radioactive substances, etc.). The regime's action is mainly driven by prohibitions and obligations, which entails narrowing the scope of human and citizen's rights and freedoms. Changes and amendments to the current legislation are indicated in the dissertation.

The subject regimes, which according to the dissertation work, include the regime of firearms, the regime of drug and psychotropic substances, the regime of waste, the regime of state secret, are characterized. They are put into effect by subjective grounds. The purpose of such regimes is to modernize – to establish new rules of conduct or to improve those already in force. The carriers of such regimes are the objects of the material world. The regime is mainly provided by prohibitions and obligations. Proposals have been made to amend the current legislation.

It is stated that the control-service regimes to which the customs regimes, the border regime, the regime at the border crossing points, the passporting regime included, are put into effect on a subjective ground for modernization purposes. The remedies of securing the regimes are mainly obligations and prohibitions. Regime's carriers are certain activities, and their impact on the scope of human rights is their restriction. The necessity to amend the existing legislation is substantiated.

It has been determined that the privileged regime, to which we refer the licensing regime and the regime of the special (free) economic zone, are established subjectively and have a modernization purpose. The carriers of such regimes are activities – sub-licensed or one that is carried out within a special (free) economic zone. The benefits of the privileged regimes are mainly secured by obligations and recommendations that lead to the extension of the rights and freedoms of the person and the citizen. On the basis of the mentioned characteristic, proposals for improvement of the current legislation were made.

Keywords: typology, legal regime, administrative law regime, criterion, martial law regime, state of emergency, regime of anti-terrorist operation, regime of the territory affected by the Chernobyl accident, occupied territory regime, state secret regime, passport regime, special (free) economic zone regime.